

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. II. cap. 6. de Interpretatione Græcâ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

lib. II.
pag. 86.

Serarium, Marianam, Gordanum, Cottonam, Bonfrerium, alios, Lindanus inprimis ante hoc Seculum & quod excedit, acerrimè defendit, eo ipso tempore pro Defensione Veritatis Ebraicæ, Iohannes Isaacus, Judæus antehac, post sacrarum literarum Colonia Professor, Lindano se opponens, inter alia non sine insigni observatione scripsit: Si cum Lutheranis in aciem prodire constituisti, imprudenter agis meo iudicio, qui à calumniando Scripturæ Textu genuino auspicaris. Neque enim credibile est, Iudæos, qui à tam multis Seculis incorrupta conservarunt Biblia, in gratiam hæreticorum quidquam immutare aut corrumpere voluisse. Quod miror, tibi, cum hæc scriberes, in mentem non venisse, neque enim arbitror, retam ad Iudæos, quam Lutheranos oppugnandos hæc scripsisse, quorum utriusque, longè alià ratione, argumentisq; gravioribus & ex re ipsa petitis convinci à te possent, illas à Bibliorum autoritate. Hæc cum Bellarmino, tanto videlicet librorum helluoni, ignota esse non potuerint, imò etiam vix debuerint, utpote eo in argumento scripta, quod ipse non incidenter, sed ex professo quasi tractavit, mirum non immeritò videtur, eum in eundem impigisse lapidem, quem ex præmunitione hæc hominis à primâ ætate in his literis veratissimi, & qui per earum germanam puritatem Christianus ex Judæo factus est, quam-maximè & omni studio vitare debuit.

CAPUT SEXTUM

DE

Interpretatione LXX. Seniorum.

lib. II. de
Doctr.
Christ.
cap. 15.

In hujus argumenti tractatione Bellarminus aliquoties Augustini meminit, & primùm quidem in responsione ad Questionem tertiam, ubi de modo factæ Translationis Biblicæ in Sermonem Græcum agit, monens, *Iustini Martyris* de cellulis Interpretum, singularique eorum consensu narrationem præter alios Ecclesiæ Doctores Augustinum quoque secutum esse, *quamvis rem non audeat adfirmare*, significans insuper, *illud ab omnibus decantatum, quod quasi uno ore Scripturas verterint, rectissimè intelligi posse tam secundum eos, qui tuentur cellulas, quam secundum eos, qui oppugnant illas*, quod num ad mentem Augustini sit scriptum, ipsa ejus docebunt verba, ad quæ Bellarminus intendit digitum, ita scribens: *Si Interpretes ii, ut fertur, multique fide non indigni prædicant, singuli Cellis etiam singulis separati, quum interpretati essent, nihil in alicujus eorum codice inventum est, quod non iisdem verbis eodemq; verborum ordine inveniretur in cæteris, quis huic Autoritati conferre aliquid, nedum præferre audeat? Si autem contulerunt, ut una omnium communi tractatu iudicio, vox fieret, ne sic quidem quandoquam unum hominem quilibet peritiâ ad emendandum tot Seniorum doctorumq; consensum adspirare oportet aut decet.* An, inquam, hæc ita sint intelligenda, sicut in utramque partem ea intelligi debere existimat Bellarminus, ii censeant, qui, quam vim hypotheticæ locutiones habeant, accuratius habent cognitum. Sufficit interea, quod ipse Bellarminus de hæc *Iustini* traditione per Augustini autoritatem confirmatâ ingenuè monuit, *facile fieri potuisse, quod Iudæi fabulam à se confictam Iustino persuaserint, & quasdam ostendentes Ei ruinas, Septuaginta Interpretum cellulas esse dixerint, nec minus facile, ut Iustino Viro sancto fidem haberint aliqui posteriores*, inter quos Augustinum paulò ante recensuit Bellarminus, ejus nomine etiam utens ad quartæ Questionis de interpretationis hujus Autoritate decisionem. Ut enim nullum citet locum, ubi Augustinus suam de eâ explicet mentem, satis tamen cognita sunt eis, qui in Augustini Scriptis diligenter versantur, nunquam non nisi cum Elogio singulari ejus mentionem facientis, ut & citato proximè Testimonio inprimis patet. Multa ad objectam hanc Augustini pro Græcæ Versionis autoritate autoritatem dici possent, nisi per compendia hic ire placitum esset. Possent dicere id, quod supra *Morinum*, contra Augustinum pro Ebræi Codicis puritate militantem audivimus excipere, *Augustino nulla erat Ebraicæ Lingue & rerum Iudaicarum cognitio*, & eò quidem majori jure, quò major ea ad hanc, quam ad illam Questionem decidendam requiritur, ubi dum Augustinus contra Judæorum perfidiam & invidiam, si quæ in depravando Codice Ebræo metuen-

tuenda fuit, ad DEI Providentiam circa Verbi conservationem provocavit, id quod absque Idiomatis Ebraei & rerum Judaicarum accuratiori cognitione potuit fieri, iudice Bellarmino bene, imo optime fecit, qui eodem Argumento contra iniquos Codicis depravati accusatores duce Augustino usus est, illud insuper testatus, Augustini pro Ebraei Codicis integritate rationes, & inter eas hanc quoque Providentia DEI nixam, *omni tempore locum habere*. Possem porro id responsi loco usurpare, quod ipse iterum Bellarminus in quinta Quaestionis tractatione nobis promissimè suppeditavit, hanc Augustini & aliorum Patrum observationem de Graecâ Versione memorans: *Septuaginta Seniores de industriâ quaedam omisisse, quaedam addidisse, & quaedam aliter vertisse, quia sic eis dictabat Spiritus Sanctus*. Ad quæ verba Bellarminus ita respondet: *Isti Patres piè querebant rationes excusandi & defendendi eam Versionem, quâ tunc Ecclesia utebatur*. Si enim exultatione & tam proluxa opus habuit Defensione hæc Septuaginta Interpretum Versio, quæ tum inter cæteras Versiones obtinuit in Ecclesiâ suprematum, nescio, an Authoritas tanta ei possit tutò concedi, quæ Codicibus Ebraeis debetur, quos Spiritu primùm Prophetico scriptos, nobis quidem Evangelicis indubium est & esse debet. Verùm pressius urgeri debet Adversarius noster, ne Augustini autoritas nobis obficiat, quam proximè faventissimam habuimus. Agnoscit nimirum Bellarminus ipse, *Septuaginta Interpretum Versionem, quæ hodiè adhuc superest, aded esse corruptam & vitiatam, ut omninò alia esse videatur, neque jam tutum sit, Ebraicos vel Latinos Textus ex Graecis Codicibus emendare*, id quod diversis tribus argumentis probare satagit, *Hieronymi* in primis testimonio fretus, qui frequenter de hac corruptione suo jam tempore facta testatus fuerit, de suo tandem addens: *quod Versio hæc primis trecentis Annis jam plurimas contraxerit maculas*, ut aded Augustinus etiam, quod iterum Bellarminianæ observationi debetur, cum quibusdam aliis Ecclesiæ Doctoribus admiserit, *esse errores in Codicibus Graecis, non quidem ipsis Interpretibus, sed primis ex Bibliotheca Ptolomæi descriptoribus adscribendos*. Non parùm hæc attentius ponderata juvare possunt præsens Institutum, ne objecta Augustini pro Graecæ Versionis autoritate autoritas contra nos Evangelicos, Ebraicamque in primis Veritatem, de qua agitur, obtineat. Velenim Augustinus commendavit Versionem Graecam, prout suo tempore jacuit, id est, pluribus jam maculis deformatam, quas ipse negare aut penitus excusare non potuit; vel commendavit eam, prout ab ipsis Interpretibus scriptam audivit. Et quia hæc res non nisi fama & autoritate aliundè derivata potuit constare, quis præstabit securitatem, nihil falsi narrationibus de eâ historicis immixtum fuisse? Si enim, quod Bellarminus supra censuit, tam facile fieri potuit, *ut Iudæi fabulam à se confictam Iustino Martyri, Viro aliàs Sancto & simul perspicaci, persuaserint, & quasdam ruinas Ei ostendentes Septuaginta Interpretum cellulas esse dixerint*; nec minus facile fuit, ut *Iustino* Sanctitatis laude celebri fidem habuerint aliqui posteriores, interque eos Augustinus; annon idem in aliis fieri potuit circumstantiis, quæ quidem majoris ad autoritatem huic Versioni conciliandam momenti esse videntur, cum hæc & talia in gravissimis etiam Fidei historiciæ extra Canonicæ capitibus fieri pluries videamus & audiamus. Quamvis, si, quæ Augustinus adscripsit Elogia huic Versioni, prout primùm ab ipsorum Interpretum manu venit, voluit intellecta, utut iusto majora, aliqua ex parte nimis hyperbolica, & in summo ferè gradu sint, fortè non aded alieni essemus à iudicio Augustini, pro singulari Ecclesiæ ornamento agnitori, si tam antiquæ Versionis, tanquam pretiosissimi thesauri, participibus nobis esse, indeque, quod indubii sumus, antiquæ Fidei Judaicæ in promissum Messiam documenta contra hodiernorum infidelitatem, & perverciam producere liceret, qualia hodiernùm è ruderibus non pauca in subsidium Veritatis Christianæ debito cum studio colliguntur. Si verò, quod probabilius videtur, Augustinus huic Versioni, prout tunc jam deformata fuit, tanta attribuit Elogia, valde dubitandum est, num Bellarminus, si rem ex debito accuratius ponderasset, suum addere calculum huic Augustini sententiæ potuisset, cum Ipsemet agnoverit, Versionem hanc jam ante Augustini tempora plurimas contraxisse maculas, nec hodiernùm esse omninò tutum Ebraicos vel Latinos Textus ex hisce Graecis

Codicibus emendare. Et quia in tertiæ Quæstionis ventilatione inter cæteros ad *Andrea Masii* auctoritatem provocavit, Bellarminus, neque forsitan ei displicuit aut displicere potuit, quod de hac Versione laudatissimus Scriptor ille interposuit Judicium, ita præter alia in Præfatione ad Josuam scribens: *Quid Ego sentiam, si quis me roget, non dissimulabo, mihi Interpretationem illam, cum eam lego, multis in locis ineptissimam, & tantis Viris planè indignissimam censeo; ac in nonnullis rursus Divinam, & a Vanis dictatam potius, quàm Interpretibus. Hæc Vir Ille, ut in Epitaphio commendatur*

Eloquio Hebræus, Syrus, & Chaldæus, Iberus & Latius, Grajus, Gallus, & Ausonius.

Qui et si & Romano & Hispano Indici Expurgatorio legitur insertus, ob majorem aliquantò libertatem, quæ Johannis Hay, in ad *Sixti Senensis* Bibliothecam S. Additionibus est censura, idemque *Possivino* in Adparatu S. est observatum; Illud tamen nuper hoc non obstante obtinuit à *Muisio* Elogium, post citata hæc ejus verba ita scribentis; *Est Author unus inter paucissimos, dignusque, cujus Commentaria æternum excudantur ac recedantur, quæ tamen, si DEO placet, jacent neglecta, ac tantum non pro nihilo penduntur, quia referta sunt Eruditione & Doctrinâ.* Cujus vel quorum id culpâ fiat, ex prænotatis facile constat. Sed ut adhuc semel ad Augustini pro Græcæ Versionis auctoritate auctoritatem redeamus, id forsitan non inutiliter adjicietur, quod nuper modò inter Reformata Religionis Scriptores ultrò citòque pro & contra in hoc actum est negotio, ubi dum *Possius*, Græcæ Versionis, si quis unquam, rigorosissimus defensor, hæc etiam Augustini auctoritate munitus rem se conficere contra quoscunque adversarios victoriamque obtinere posse existimavit, inter cæteros, qui pro Ebraicâ Veritate eidem se opposuerunt, *Schottanus*, Professor Francqueranus, in specie de Augustini circa Græcæ Versionis auctoritatem Sententiâ accuratius indaganda sollicitum se fuisse ostendit, post collectionem & studiosam collationem variorum Augustini de eâ testimoniorum, ex iisdem sequentia de Sententiâ ejus exhibens axiomata: *Ebraicam Scripturam esse Veritatem Canonicam; quam aliqui senserint quidem alicubi vitiatam esse, sed imprudentis esse ita existimare. Simul veram esse & Canonicam Editionem Septuaginta Interpretum, idque ideo credendum, quia Divino Spiritu tanquam Prophetæ interpretati sint, & quia communi Ecclesiarum consensu recipiatur sola; quosdam tamen arbitrari, quod Græci Codices ex Ebraeo sint emendandi. Et cum Ebraea veritas & Græca Interpretatio sit ab eodem Spiritu DEI, utrumque, quod dissonare videtur, verum esse, sed diversa significatione; in Ebraeo enim esse rerum gestarum fidem quoad historiam, in Græco sensum sublimiorem & mysticum. Ecclesias porrò quosdam legisse Codices interpolatos, ubi defectus additi, superflua obelo notata; utrumque tamen, & quod deest, & quod abundat, Divinum esse. Se igitur Apostolos imitantem, & Septuaginta Interpretum Versionem & Ebraeam Codicem sequi.* Quæ in his Axiomatibus Augustinianis sana, quæ Veritati minus congrua, quæ sibi invicem contraria sint, ut prolixè ostendatur, opus non est, cum ex ipsius Bellarmini Sententiâ jam exposita pateat, Eum vi hypotheson à se ipso positarum Augustini sententiam probare & defendere omni ex parte non posse, ac ingenuè fatendum esse, Augustinum, qui Ludovici Vivis iudicio, *neq; Ebraicè sciebat, & Græcè minus quam mediocriter*, quarum tamen Linguarum cognitio penitior ad Judicium de ipsa non solum Versione Græca, sed & ejusdem cum Ebraico Textu, quem extra dubium habuit authenticum & verè Canonicum, comparatione faciendum quam maximè necessaria est, ut nemo non harum rerum peritus ultrò agnoscat, Seculi genio, & Ecclesiæ eâ auctoritate, qua inter cæteras Versiones Græcas hæc sola nec immeritò præeminuit, inque usu communi fuit, si salvâ augustissimi Doctoris auctoritate, aliàs nunquam non æstimatissima, ita judicare licet, per Sanctam simplicitatem, ut dicitur, seductum, quam ante se vidit tritam ab aliis viam, sine ampliori examine, quod linguarum ignorantia non difficile solum, sed & impossibile fecit, trivisse, ac eâ, non qua eundem, sed qua itum fuit, aliorum exemplo ivisse, cautiùs sine dubio & longè tutius iturum, si per illorum temporum rationem aliter licuisset, paucissimis Doctorum in literatura Sacratiori versatis; ut ad eò error hinc eò facilius Ei condonari possit, Deoque gratiæ sint dicendæ, quod subsidio Linguarum ferentius hodiè & longè sincerius de Sacro Codice, ejusdemq; tanquam primi fontis auctorità, contra Versionum quarum vis rivulos nunquam omnimodè puros statuere

& ju-

& judicare liceat. Ante autem, quàm ulterius cum Bellarmino eamus, in specie ad expendendam Latinæ Bibliorum Versionis, quæ Vulgata communiter audit, ex Augustini testimonio autoritatem, illud ex capite sequenti non prætermittendum videtur, quod circa Græcam N. T. Editionem Bellarminus inter alia monet, *quadam in omnibus Græcis Codicibus inveniri, quæ Divina Scriptura partes non sint*, quorum refert orationis Dominicæ clausulam, utpote *quæ de Textu non esse, sed à Græcis addita*, inde præprimis intelligi debeat, *quod cum aliis Patribus Latinis Augustinus quoq. orationem Dominicam exponens nullam horum mentionem fecerit Verborum*. Quid ad hæc responderi soleat, suis prolixè legipotest locis. Illud hic sufficere potest, quod ipse Bellarminus agnoscere debuit, Clausulam hanc in omnibus Græcis Codicibus inveniri, quod non parvum Veritatis præjudicium est. Quorsum accedit, quod eadem clausula in antiquissimâ Paraphrasi Syriacâ exhibeatur, ut eam editio Parisiensis in opere Bibliorum *heptaglotto* exhibet, in quâ etsi Versio Arabica hanc clausulam desideret, monuit tamen non ita pridem B. Gerhardus in suis ad Matthæum Analectis, Versionem Arabicam, quam ipse habuit, quin & Æthiopicam & Persicam restituere eandem, utur simul fateatur, Versionem quatuor Evangelistarum Arabicam, quæ antehac Romæ prodiit, itidem hæc constitui clausula, addens tamen ex observatione *Casauboni*, Editionem hanc *ῥωμαϊκῆν*. Et quia idem omninò adferendum statuit de Institutionibus quibusdam Christianæ Religionis, quæ Parisiis Lingua Armenâ, studio *Petri Pauli*, Sacerdotis Armeni prodierunt; hinc non impertinenter ad eò placet adjicere, habere me etiam aliquem libellum, sub titulo *Doctrina Christiana*, ibidem Parisiis, Anno hujus Seculi post trigesimum quinto, Idioma Arabico cum Latina Versione publicatum, quem Romæ octennio post recutum fuisse, *Caramuel*, testatur, in quo eadem coronis vel clausula legitur, id quod sine Interpretis vel Editoris additione factum esse, *Johannes Hesronita & Isaac Sciadrensis*, è Monte Libano, Collegii Maronitarum Alumni testantur, in præfixa Adprobatione monentes, *vidisse se Versionem hanc Catechismi Arabico-Latini, fidemq. facere, Arabicum Idioma cum altero sibi tradito consonare omninò*, non neglecturi, si quid præter debitum hic fuisset intrusum. Neque verò Augustini & cæterorum Patrum Latinorum in Explicatione Orationis Dominicæ hanc coronidem omittentium autoritas eam facere potest dubiam, & de aliqua suppositione suspectam, cum, ut de causa, qua moti Patres Latini in suis Explicationibus passi sunt eam desiderari, jam non dicam, quæ sine dubio non planè nulla fuit; potiores hic partes meritò habere debeat autoritas Patrum Græcorum, *Chrysostomi* in primis, & qui vestigia ejus legit, *Theophylacti*, quin & qui hæcenus sub autore operis imperfecti latuit, *Johannis Hierosolymitani*, quos de integritate & sinceritate Textus Græci sincerius & serenius judicare præ Doctoribus Latinis potuisset, nemo prudens fortè negabit aut in dubium vocabit.

Theol.
Fund.
Tom. III.
pag. 337.

CAPVT NONVM & DECIMVM.

DE

Auctore & autoritate Latinæ Editionis Vulgatæ.

DE Latinis in genere Editionibus & variis Versionibus agit in capite, quod proximè antecedit, hoc ex Augustino monitum adducens: *Qui ex Ebraicâ Scripturas in lib. II. de Græcam verterunt linguam, numerari possunt, Latini autem nullo modo. Ut enim cuique Doctr. Christ. c. 11. & 15. primis Fidei temporibus in manus venit Codex Græcus, & aliquantulum facultatis sibi met utriusq. Lingua videbatur habere, ausus est interpretari. Cui aliud de Versione, quæ tum vocabatur, Italâ subjunxit: In ipsis Interpretationibus præfertur Itala cæteris, nam est verborum tenacior, cum perspicacitate sententia. Hæc Augustini testimonia tanquam historica sicut rectè se habent, nihilque omninò faciunt controversiæ, ita altioris sunt considerationis, quæ Bellarminus in sequentibus ex alio Augustini testimonio produxit, ita ad Hieronymum de ejus Versione Latina scribentis: *Non parvas DEO gratias agimus de opere tuo, quod Evangelium ex Græco interpreta- Epist. 10. tus es, quia penè in omnibus nulla offensus est, cum Scripturam Græcam contulerimus. Quia enim Bellarminus hæc Augustini Verba eò inservire putat, ut iis demonstretur, Hieronymi Versionem mox cœpisse à quibusdam Ecclesiis recipi & publicè legi,**

ita